

 <p>БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРТИЗАЦИЯ</p>	<p>ПРОЕКТ НА БЪЛГАРСКИ СТАНДАРТ</p>	<p>прБДС</p> <p>EN 12620:2002 +A1:2008/NA</p>
	<p>ДОБАВЪЧНИ МАТЕРИАЛИ ЗА БЕТОН Национално приложение (NA)</p>	
<p>ICS 91.100.15; 91.100.30</p>		<p>Заменя БДС EN 12620:2002+A1:2008/NA:2015</p>
<p>Aggregates for concrete - National Annex (NA)</p> <p>Gesteinskörnungen für Beton - Nationaler Anhang (NA)</p> <p>Granulats pour béton - Annexe nationale (NA)</p> <p>ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ: Този документ е проект на национално приложение БДС EN 12620:2002+A1:2008/NA:2016 на етап „Обществено допитване“ за получаване на становища по неговото съдържание. Документът не трябва да се разглежда като български стандарт.</p> <p>Този проект е актуален до 2016-10-20.</p> <p>Когато този документ се одобри, неговото съдържание може да бъде различно от това на проекта.</p> <p style="text-align: right;"><i>Стр. 1, вс. стр....</i></p>		

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор NA	.....
NA.1 Обект и област на приложение	.....
NA.2 Нормативни позовавания	.....
NA.3 Термини и определения	.....
NA.4 Геометрични изисквания	.....
NA.5 Физични изисквания	.....
NA.6 Химични изисквания	.....
Приложение NA.A (информационно) Представяне на изискванията за зърнометричен състав на най-употребяваните фракции на едри добавъчни материали	.....
Приложение NA.H (нормативно) Производствен контрол	.....
Приложение NA.ZA (информационно) Национални предписания за маркировка CE на добавъчни материали за бетон в съответствие с Регламент 305/2011 за строителни продукти	.....
Библиография NA	.....

ПРЕДГОВОР

Този документ е разработен с участието на БИС/ТК 5 „Бетон и разтвори“ на базата на националния практически опит при производството и приложението на добавъчни материали за бетон и е съобразен с климатичните условия на страната.

Това национално приложение допълва БДС EN 12620:2002+A1:2008 и определя условията за прилагане на EN 12620:2002+A1:2008 на територията на България.

Този документ заменя и отменя БДС EN 12620:2002+A1:2008/NA:2015.

Това национално приложение съдържа само тези точки от БДС EN 12620:2002+A1:2008, в които се правят национални допълнения и уточнения, а именно:

- Точка 3 – добавят се точки NA.3.15 до NA.3.22;
- Точка 4 – подточки 4.3 (4.3.5), 4.4, 4.5 и 4.6;
- Точка 5 – подточки 5.2, 5.3, 5.4 (5.4.1, 5.4.2 и 5.4.3), 5.5, 5.7 (5.7.1 и 5.7.3);
- Точка 6 – подточки 6.3 (6.3.1) и 6.4 (6.4.1);
- Приложение Н (основно) – таблици Н.1 и Н.2;
- Приложение ZA (информационно):
  - точки ZA.1 и ZA.2 (ZA.2.1);
  - добавят се таблици NA.ZA.2 и NA.ZA.3;

Номерата на отделните точки съответстват на тези в БДС EN 12620:2002+A1:2008, като пред номера са изписани буквите NA. Добавените нови точки следват номерацията във възходящ ред.

Номерата на добавените таблици, които не се съдържат в БДС EN 12620:2002+A1:2008, не съответстват на номерата на таблиците от БДС EN 12620:2002+A1:2008 и пред всеки номер са изписани буквите NA.

Номерата на таблиците, променени с това национално приложение, съответстват на тези в БДС EN 12620:2002+A1:2008, като пред номера са изписани буквите NA и след номера имат буквено означение, повдигнато в индекс.

NA.1 Обект и област на приложение

Това национално приложение се прилага само за добавъчни материали и фини пълнители, които се добиват чрез обработка на естествени, изкуствени или рециклирани материали и смеси от тези материали и се използват за производство на бетон и които отговарят на изискванията на БДС EN 12620:2002+A1:2008.

Този документ не противоречи на БДС EN 12620:2002+A1:2008, а само го допълва в някои точки и в приложение ZA. С него се правят национални допълнения и уточнения и се определят задължителните за деклариране експлоатационни показатели, като се вземат предвид климатичните и географските условия в страната, както и установените регионални и национални традиции и строителен опит.

Тези допълнения, уточнения и изисквания за деклариране на експлоатационни показатели се отнасят за добавъчни материали за бетон с общо предназначение. В специални случаи, други документи (например нормативна документация за специфични приложения на добавъчни материали, стандарти за готови бетонни продукти, законово утвърдена проектна документация за конкретен строеж и др.) може да изискват определяне на експлоатационни показатели, които не са посочени в приложение NA.ZA, или да поставят изисквания за категории и гранични нива, по-строги или по-малко строги от посочените в това национално приложение. В тези случаи се прилагат изискванията на конкретната нормативна, стандартизационна или проектна документация, доколкото те не противоречат на БДС EN 12620:2002+A1:2008.

NA.2 Нормативни позовавания

Добавят се следните позовавания:

БДС EN 1097-7 *Изпитвания за определяне на механични и физични характеристики на скалните материали. Част 7: Определяне на плътността на частиците на фин пълнител. Пикнометричен метод*

БДС 14851:2015 *Материали добавъчни за бетон. Метод за определяне на алкалореакционната им способност*

NA.3 Термини и определения

Добавят се следните термини и определения:

NA.3.15

чакъл

едър добавъчен материал, получен от естествено разрушаване на скали

NA.3.16

трошен чакъл

едър добавъчен материал, получен чрез механично натрошаване на по-едри фракции от чакъл или на по-едри късове от естествено разрушени скали (валуни)

NA.3.17

естествен трошен камък

едър добавъчен материал, получен чрез механично натрошаване на естествени скали

NA.3.18

естествен пясък

пясък, получен от естествено разрушаване на скали

NA.3.19

трошен пясък

пясък, получен чрез механично разрушаване на скали

НА.3.20

обемна плътност на зърната в сухо състояние, $\rho_{га}$

отношение на масата на изсушения в сушилен шкаф скален материал към заетия от него обем във вода, включително закритите (недостъпните за запълване с вода) и откритите (достъпните за запълване с вода) пори в зърната

НА.3.21

специфична плътност на зърната, ρ_a

отношение на масата на изсушената в сушилен шкаф проба от скален материал към обема, който тя заема във вода, включително всички вътрешни закрити пори, но без откритите (достъпните за запълване с вода) пори

НА.3.22

обемна плътност на зърната във водонаситено повърхностно сухо състояние, ρ_{ssd}

отношение на общата маса на пробата от скален материал и водата в откритите пори към обема, който заема пробата във вода, включително вътрешните закрити пори и откритите пори, когато има такива

НА.4 Геометрични изисквания

НА.4.3 Зърнометричен състав

НА.4.3.5 Нефракциониран добавъчен материал

Добавя се следният текст:

В България не се използва нефракциониран добавъчен материал за производство на бетон за конструкции.

НА.4.4 Форма на зърната на едри добавъчни материали

Добавят се следните текстове:

Когато формата на зърната на едрите добавъчни материали се определя чрез коефициента на плоски зърна, то той не трябва да превишава 35 (категория F_{15} до F_{35}).

Когато формата на зърната на едрите добавъчни материали се определя чрез коефициента на формата, то той не трябва да превишава 40 (категория S_{10} до S_{40}).

Сравнителният метод за определяне на формата е чрез коефициента на плоски зърна.

НА.4.5 Съдържание на черупки в едрите добавъчни материали

Добавя се следният текст:

Съдържанието на черупки от миди в едрите добавъчни материали не трябва да превишава 10 % (категория SC_{10}).

НА.ЗАБЕЛЕЖКА: Обикновено, в България съдържанието на черупки от миди не превишава 1 % от масата на едрия добавъчен материал. По тази причина се препоръчва, в допълнение към декларираната категория, производителят да декларира и ниво за съдържание на черупки от миди (например, „Съдържание на черупки от миди: $\leq 0,5$ %, Категория SC_{10} “).

НА.4.6 Съдържание на фина фракция

Добавят се следните текстове:

Съдържанието на фина фракция в едрите добавъчни материали не трябва да превишава 1,5 % (категория $f_{1,5}$).

Естественят пясък и естествено фракционираният 0/8 mm добавъчен материал за бетон трябва да удовлетворяват изискванията за категория f_3 . За естествен трошен пясък се допуска съдържанието на фина фракция да достига 10 % (категория f_{10}), ако са изпълнени следните условия:

- стойността на пясъчния еквивалент (SE), определена съгласно EN 933-8 е не по-малка от 65;
- и
- стойността на метиленово синьо (MB), определена съгласно EN 933-9 за порция за изпитване с размер на зърната 0/2 mm, е не по-голяма от 1 g/kg.

НА.ЗАБЕЛЕЖКА: За ограничаване съдържанието на фина фракция в естествен трошен пясък, обикновено е необходимо материалът да бъде промит.

НА.5 Физични изисквания

НА.5.2 Устойчивост на дробимост на едър добавъчен материал

Добавя се следният текст:

Устойчивостта на дробимост на едрия добавъчен материал се оценява чрез коефициента Los Angeles. Коефициентът Los Angeles не трябва да превишава 40 (категория LA_{15} до LA_{40}). Допуска се използването на добавъчни материали от категория LA_{50} за бетони с клас по якост на натиск, по нисък от C20/25 и клас по въздействие X0. В специални случаи (напр. за високоякостни бетони, пътни и подови покрития с изискване за издръжливост на удар и др.) в проектната документация може да се зложат по-строги изисквания към устойчивостта на дробимост на добавъчните материали.

НА.5.3 Устойчивост на износване

Добавя се следният текст:

Устойчивост на износване (коефициент micro-Deval) се определя в случаите, когато едрия добавъчен материал е предназначен за повърхностни покрития, само ако се изисква от клиента. В този случай коефициентът micro-Deval се изразява с категории M_{DE} 10 до M_{DE} декларирана.

НА.5.4 Устойчивост на полируемост и изтриваемост на едър добавъчен материал за използване в слоеве за покрития

НА.5.4.1 Устойчивост на полируемост (коефициент на полиране – PSV)

Добавя се следният текст:

Коефициентът на полируемост на едри добавъчни материали, предназначени за бетон за пътни настилки, трябва да бъде не по-малък от 50 (категория PSV_{68} до PSV_{50}).

НА.5.4.2 Устойчивост на повърхностна изтриваемост

Добавя се следният текст:

Устойчивост на повърхностна изтриваемост (коефициент на изтриваемост – AAV) се определя в случаите, когато едрия добавъчен материал е предназначен за повърхностни покрития, само ако се изисква от клиента. В този случай коефициентът на изтриваемост се изразява с категории AAV_{10} до $AAV_{декларирана}$.

НА.5.4.3 Устойчивост на изтриване от гуми със стоманени шипове

Добавя се следният текст:

В България не се изисква определяне на устойчивост на изтриване със стоманени шипове.

NA.5.5 Плътност на зърната и абсорбция на вода

Добавят се следните текстове:

Производителят декларира резултатите от изпитване на плътността зърната (ρ_a , ρ_{rd} и ρ_{ssd}) и абсорбцията на вода след водонапиване за 24 h (WA_{24}), проведени в съответствие със следните методи:

- за дребен добавъчен материал (пясък) – точка 9 на EN 1097-6:2013;
- за едър добавъчен материал с размер на зърната между 4 mm и 31,5 mm – точка 8 на БДС EN 1097-6:2013;
- за едър добавъчен материал с размер на зърната между 31,5 mm и 63 mm – точка 7 на БДС EN 1097-6:2013;
- за естествено фракциониран 0/8 mm добавъчен материал - точка 9 на БДС EN 1097-6:2013 за зърната, преминали през сито 4 mm и точка 8 на EN 1097-6:2013 за зърната, задържани на сито 4 mm.

Плътността и абсорбцията на вода на фини пълнители се определят съгласно БДС EN 1097-7.

NA.5.7 Дълготрайност

NA.5.7.1 Мразоустойчивост на едър добавъчен материал

Добавят се следните текстове и таблица NA.1:

В съответствие с указанията за използване на добавъчни материали в условия на замразяване и размразяване и за оценяване на мразоустойчивостта, дадени в приложение F на БДС EN 12620:2002+A1:2008, се прилагат следните критерии за оценяване на мразоустойчивостта на добавъчните материали за бетон:

- добавъчни материали с абсорбция на вода след водонапиване 24 h, WA_{24} , не повече от 1 %, определена съгласно точка NA.5.5, се счита годен за влагане в бетони с проектен клас по въздействие XF1 съгласно БДС EN 206:2014;
- добавъчни материали, предназначени за бетон с проектни класове по въздействие XF2, XF3 и XF4, както и такива предназначени за бетон с клас по въздействие XF1, но с абсорбция на вода след водонапиване за 24 h, по-голяма от 1 %, трябва да удовлетворяват изискванията за категориите по мразоустойчивост/ устойчивост на магнезиев сулфат, посочени в таблица NA.1;
- годността на добавъчните материали, предназначени за влагане в бетон или готови бетонни продукти с изисквания за мразоустойчивост, може да се провери и чрез изпитване на бетонни проби по методите, посочени в БДС EN 206:2014/NA, или на бетонни продукти – по методите, посочени в съответната техническа спецификация. В този случай, оценката се отнася само за изпитания бетонен състав или тип бетонни продукти.

Таблица NA.1 – Категории за мразоустойчивост/устойчивост на магнезиев сулфат на едрия добавъчен материали в зависимост от предназначението на добавъчните материали

Предназначение на добавъчните материали – клас по въздействие съгласно БДС EN 206:2014	Метод за изпитване	Категории за максимални стойности на мразоустойчивост/устойчивост на магнезиев сулфат на едрия добавъчен материал
XF1	БДС EN 1367-1 БДС EN 1367-2	F_2 или MS_{25}
XF2	БДС EN 1367-1 БДС EN 1367-2	F_1 ; или MS_{18}
XF3	БДС EN 1367-1 БДС EN 1367-2	F_1 ; или MS_{18}
XF4	БДС EN 1367-1 БДС EN 1367-2	F_1 ; или MS_{18}

NA.5.7.3 Алкало-силициева реакция

Добавят се следните текстове:

Алкало-силициевата реакционна способност трябва да се определи съгласно БДС 14851:2015.

Когато минерало-петрографските изпитвания, проведени по т.7 на БДС 14851:2015, не показват наличие на реакционно способни минерали, материалът се счита устойчив на алкало-силициева реакция.

Когато резултатите от минерало-петрографските изпитвания показват наличие на реакционноспособни минерали, се извършва химично изпитване по т.8 на БДС 14851:2015 за определяне количеството в добавъчните материали на разтворим в алкална среда SiO_2 , изразено в $mmol/dm^3$. Това количество не се нормира когато добавъчните материали са предназначени за бетон, който не е в пряк допир с вода и е защитен от пряко въздействие на атмосферните условия. За всички останали добавъчни материали количеството на разтворим в алкална среда SiO_2 не трябва да превишава $50 mmol/dm^3$.

Когато количеството на разтворим в алкална среда SiO_2 превишава $50 mmol/dm^3$, се извършва изпитване съгласно т.9 на БДС 14851:2015 за измерване на деформациите на пробни тела от цименто-пясъчен разтвор (при изпитване на пясък) и от бетон (при изпитване на едър добавъчен материал). Добавъчният материал се допуска за употреба в бетон, ако относителното линейно удължение на пробните тела, изпитани по посочения по-горе начин, е по-малко от 1 mm/m за възраст:

- 6 месеца – за пробни тела от цименто-пясъчен разтвор;
- една година – за пробни тела от бетон.

NA.6 Химични изисквания

NA.6.3 Съединения, съдържащи сяра

NA.6.3.1 Киселиноразтворими сулфати

Добавя се следният текст:

Съдържанието на киселиноразтворими сулфати в добавъчните материали, различни от въздушно охладена доменна шлака не трябва да превишава 0,8 % (категория $AS_{0,2}$ до $AS_{0,8}$), а въздушно охладената доменна шлака – 1 % (категория $AS_{1,0}$).

NA.6.4 Други компоненти

NA.6.4.1 Компоненти, които променят времето на свързване и втвърдяване на бетона

Текстът на третия абзац се допълва по следния начин:

При всички произведени добавъчни материали наличието на органични вещества се определя в съответствие с точка 15.1 на БДС EN 1744-1:2001 (определяне на съдържание на хумус). Когато при този метод за изпитване течността над материала е по-светла от стандартния цвят, добавъчните материали не съдържат органични вещества.

Когато резултатите показват високо съдържание на хумус, трябва да се определи наличието на фулвокиселини в съответствие с точка 15.2 на БДС EN 1744-1:2001.

ПРОЕКТ

Приложение НА.Н
 (нормативно)

ПРОИЗВОДСТВЕН КОНТРОЛ

В резултат на допълненията, внесени с това национално приложение, таблици Н.1 и Н.2 добиват следният вид:

Таблица НА.Н.1^a – Минимална честота за изпитване за определяне на общите характеристики на добавъчните материали

Характеристика	Точка	Забележка/позоваване	Метод за изпитване	Минимална честота на изпитване
Зърнометричен състав	4.3.1 NA.4.3		EN 933-1 EN 933-10	1 изпитване за седмица
Форма на зърната на едър добавъчен материал	4.4 NA.4.4	Честотата на изпитване се прилага за трошени материали. Честотата на изпитване за нетрошен чакъл зависи от находището и може да бъде намалена	EN 933-3 EN 933-4	1 изпитване за месец
Съдържание на фина фракция	4.6 NA.4.6		EN 933-1	1 изпитване за седмица
Качество на фината фракция	NA.4.6	Само когато се изисква съгласно условията NA.4.6	EN 933-8 EN 933-9	1 изпитване за седмица
Плътност и абсорбция на вода	5.5 NA.5.5		EN 1097-6	1 изпитване за година
Алко-силициева реакционна способност	NA.5.7.3		БДС 14851:2015	1 изпитване за 3 години При ново находище При съмнение
Петрографско описание	8.1		EN 932-3	1 изпитване за 3 години При ново находище При съмнение
Устойчивост на дробимост	5.2 и NA.5.2		EN 1097-2	2 изпитвания за година
Устойчивост на износване	5.3 и NA.5.3	За повърхностни покрития (само ако се изисква от клиента)	EN 1097-1	1 изпитване за две години
Устойчивост на полируемост	5.4.1 и NA.5.4.1	За повърхностни покрития	EN 1097-8	1 изпитване за две години
Устойчивост на повърхностна изтриваемост	5.4.2 и NA.5.4.2	За повърхностни покрития (само ако се изисква от клиента)	приложение А на EN 1097-8:1999	1 изпитване за две години
Мразоустойчивост	5.7.1 и NA.5.7.1		EN 1367-1 или EN 1367-2	1 изпитване за две години
Съдържание на хлориди	6.2	За добавъчни материали, добити от морето, виж таблица Н.3	точка 7 на EN 1744-1	1 изпитване за две години
Съдържание на калциев карбонат	6.5	Пясък за бетон за повърхностни слоеве	12.3 на EN 1744-1 т. 5 на EN 196-2	1 изпитване за две години
Опасни вещества: съдържание на естествени радионуклиди –индекс на специфична активност, /	NA.ZA.1		NA.ZA.1	1 изпитване за 3 години При ново находище При съмнение

Приложение NA.ZA
(информационно)

НАЦИОНАЛНИ ПРЕДПИСАНИЯ ЗА МАРКИРОВКА СЕ НА ДОБАВЪЧНИ МАТЕРИАЛИ ЗА БЕТОН В СЪОТВЕТСТВИЕ С РЕГЛАМЕНТ № 305/2011 ЗА СТРОИТЕЛНИ ПРОДУКТИ

NA.ZA.1 Обект и област на приложение и съответни характеристики

След забележката се добавят следните текстове и таблици NA.ZA.1, NA.ZA.2 и NA.ZA.3:

Съгласно Наредба № 25 от 22 юли 2005 г., за скални материали и фини пълнители, получени от естествени, индустриално произведени или рециклирани материали за употреба в бетон от областта на този стандарт, съдържанието на естествени радионуклеиди се установява по индекса на специфична активност I , определен по формулата:

$$I = \frac{C_K}{3000 \text{ Bq/kg}} + \frac{C_{Ra}}{300 \text{ Bq/kg}} + \frac{C_{Th}}{200 \text{ Bq/kg}},$$

където C_K , C_{Ra} , и C_{Th} са специфичните активности на $K-40$, $Ra-226$ и $Th-232$ (Bq/kg).

Максимално допустимите стойности на индекса на специфична активност за скалните материали от областта на този стандарт, трябва да отговарят на посочените в таблица NA.ZA.1.

Таблица NA.ZA.1 – Максимално допустими стойности на индекса на специфична активност

Предназначение на материала/предвидена употреба	Индекс на специфична активност
Бетон и бетонни продукти за жилищни и обществени сгради	1
Бетон и бетонни продукти за промишлени и селскостопански сгради	2
Бетон и бетонни продукти за настилки и съоръжения в населено място	2
Бетон и бетонни продукти за настилки и съоръжения извън границите на населено място	4

В таблици NA.ZA.2 и NA.ZA.3 са дадени националните изисквания за определяне на експлоатационни показатели на добавъчни материали и фини пълнители, получени при обработка на естествени, изкуствени или рециклирани материали и смеси от тях, от областта на този стандарт.

Таблица NA.ZA.2 – Национални изисквания за определяне на експлоатационни показатели на добавъчни материали, получени при обработка на естествени, изкуствени или рециклирани материали и смеси от тях, от областта на този стандарт

Съществена характеристика	Начин на деклариране на експлоатационен показател клас/измерителна единица на нивото	Метод за изпитване съгласно ^a	Национални изисквания за определяне/ гранично ниво
1	2	3	4
Форма на зърната, размер и плътност:			
1) Размер на зърната (Фракция)	Означение d/D	БДС EN 12620:2002+A1:2008	Декларирано ниво съгласно точка 4.2 на БДС EN 12620:2002+A1:2008
2) Зърнометричен състав			
— едър добавъчен материал	- Категория G _C ; и - Типичен зърнометричен състав за средно сито (когато се изисква), изразен в % по маса преминало количество; и	БДС EN 933-1	Гранични нива съгласно точка 4.3 на БДС EN 12620:2002+A1:2008
— пясък	- Категория G _T - Категория G _F ; и - Типичен зърнометричен състав, изразен в % по маса преминало количество през сита с отвори 4 mm; 2 mm, 1 mm, 0,250 mm и 0,063 mm; и - Допустими отклонения	БДС EN 933-1	Гранични нива съгласно точка 4.3 на БДС EN 12620:2002+A1:2008 и точка NA. 4.3 на БДС EN 12620:2002+A1:2008/NA:2016
— естествено фракциониран 0/8 mm добавъчен материал	Категория G _{NG} и типичен зърнометричен състав изразен в % по маса преминало количество	БДС EN 933-1	Гранични нива съгласно точка 4.3 на БДС EN 12620:2002+A1:2008
3) Форма на зърната на едри добавъчни материали:			
— коефициента на плоски зърна	Категория F _I	БДС EN 933-3	Декларирана категория F _{I15} до F _{I35}
— коефициент на формата	Категория S _I	БДС EN 933-4	Декларирана категория S _{I15} до S _{I40}
4) Плътност:	Mg/m ³		
— специфична плътност, ρ _a ;		БДС EN 1097-6:2013, точка 7,	Декларирани нива
— обемна плътност в сухо състояние, ρ _{rd}		точка 8 или точка 9 (в зависимост от размера на зърната)	
— обемна плътност във водонаситено повърхностно сухо състояние, ρ _{ssd}			
Чистота:			
1) съдържание на черупки (за едри добавъчни материали от водни източници)	Категория SC и % по маса	БДС EN 933-7	Категория SC ₁₀ и декларирано ниво ≤ 10 %

Таблица NA.ZA.2 - (продължение)

1	2	3	4
2) съдържание на фина фракция — едър добавъчен материал — естествен пясък и естествено фракциониран 0/8 добавъчен материал — трошен пясък	Категория Категория Категория	БДС EN 933-1 БДС EN 933-1 БДС EN 933-1	Категория $f_{1,5}$ Категория f_3 Категория f_3 (допуска се категория f_{10} , ако са изпълнени изискванията за качество на фината фракция по т. 3) по-долу)
3) Качество на фината фракция (за трошен пясък категория f_{10}): — пясъчен еквивалент, <i>SE</i> — метиленово синьо, <i>MB</i>	% g/kg	БДС EN 933-8 БДС EN 933-9	Гранично ниво ≥ 65 Гранично ниво ≤ 1
Устойчивост на дробимост/ Коефициент на Los Angeles: — за бетони с клас по якост на натиск C20/25 и по-висок — за бетони с клас по якост на натиск до C20/25	Категория	БДС EN 1097-2	Декларирана категория LA_{15} до LA_{40} Декларирана категория LA_{15} до LA_{50}
Устойчивост на износване/ Коефициент на micro-Deval (само за едри добавъчни материали за направа на бетон за повърхностни покрития, ако се изисква от клиента)	Категория	БДС EN 1097-1	Декларирана категория $M_{DE}10$ до M_{DE} декларирана
Устойчивост на полируемост за едри добавъчни материали за направа на бетон за пътни настилки	Категория	БДС EN 1097-8	Декларирана категория PSV_{68} до PSV_{50}
Устойчивост на повърхностна изтриваемост/ Коефициент на изтриваемост <i>AAV</i> (само за едри добавъчни материали за направа на бетон за повърхностни покрития, ако се изисква от клиента)	Категория	БДС EN 1097-8:2000, приложение А	Декларирана категория AAV_{10} до $AAV_{декларирана}$

Таблица NA.ZA.2 - (продължение)

1	2	3	4
Състав/съдържание			
1) компоненти в едри рециклирани добавъчни материали	Категория	БДС EN 933-11	Декларирана категория съгласно таблица 20 на БДС EN 12620:2002+A1:2008
2) хлориди (за естествени добавъчни материали)	% по маса	БДС EN 1744-1:2001, точка 7	Декларирано ниво
3) хлориди (за рециклирани добавъчни материали)	% по маса	БДС EN 1744-5	Декларирано ниво
4) обща сяра			
— за добавъчни материали, различни от въздушно охладена доменна шлака	% S по маса	БДС EN 1744-1:2001, точка 11	Гранично ниво $\leq 1\%$
— за въздушно охладена доменна шлака	% S по маса	БДС EN 1744-1:2001, точка 11	Гранично ниво $\leq 2\%$
— при установено наличие на пиротин в добавъчните материали	% S по маса	БДС EN 1744-1:2001, точка 11	Гранично ниво $\leq 0,1\%$
5) киселиноразтворими сулфати			
— добавъчни материали, различни от въздушно охладена доменна шлака	Категория	БДС EN 1744-1:2001, точка 12	Декларирана категория $AS_{0,2}$ до $AS_{0,8}$
— въздушно охладена доменна шлака		БДС EN 1744-1:2001, точка 12	Декларирана категория $AS_{1,0}$
6) Водоразтворими сулфати (за рециклирани добавъчни материали)	Категория	БДС EN 1744-1:2001, точка 10	Категория $SS_{0,2}$
7) Компоненти, които влияят на времето на свързване и втвърдяване			
— хумус	Декларация Съдържа/ Не съдържа хумус	БДС EN 1744-1:2001, точка 15.1	Не се допуска
— фулвокиселини (когато е установено високо съдържание на хумус)	Декларация Съдържа/ Не съдържа органични вещества	БДС EN 1744-1:2001, точка 15.2	Не се допуска

Таблица NA.ZA.2 - (продължение)

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> — промяна на времето на свързване и втвърдяване (когато се установи наличие на органични вещества в материалите): <ul style="list-style-type: none"> — удължаване на времето на свързване — намаляване на якостта на натиск на 28 ден — леки органични замърсявания <ul style="list-style-type: none"> — за пясък — за едър добавъчен материал 	<p>Декларация: Отговаря на граничното ниво и/или min</p> <p>Декларация: Отговаря на граничното ниво и/или %</p> <p>% по маса</p>	<p>БДС EN 1744-1:2001, точка 15.3</p> <p>БДС EN 1744-1:2001, точка 14.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Гранично ниво ≤ 120 min — Гранично ниво ≤ 20 % — Гранично ниво $\leq 0,5$ % — Гранично ниво $\leq 0,1$ %
<p>8) Компоненти, които влияят на обема на въздушно охладена доменна шлака</p> <ul style="list-style-type: none"> — дикалциево силикатно разпадане (за въздушно охладена доменна шлака) — желязно разпадане (за въздушно охладена доменна шлака) 	<p>отговаря/не отговаря</p> <p>отговаря/не отговаря</p>	<p>БДС EN 1744-1:2001, точка 19.1</p> <p>БДС EN 1744-1:2001, точка 19.2</p>	<p>Не се допуска</p> <p>Не се допуска</p>
<p>9) Влияние върху времето за начало на свързване на цимента (за рециклирани добавъчни материали)</p>	<p>Категория</p>	<p>БДС EN 1744-6</p>	<p>A_{40}</p>
<p>10) Съдържание на карбонати, изразени като CO_2 (само за пясък за повърхностни слоеве на бетонни настилки)</p>	<p>% по маса</p>	<p>БДС EN 1744-1:2001, точка 12.3 и БДС EN 196-2:2005</p>	<p>Декларирано ниво</p>
<p>Мразоустойчивост:</p> <ul style="list-style-type: none"> - абсорбция на вода след водонапиване за 24 h, WA_{24} (за бетони с клас по въздействие XF1) - мразоустойчивост или <p>Устойчивост на $MgSO_4$ (за бетони с клас по въздействие XF2, XF3, XF3 и XF1, когато $WA_{24} > 1$ %)</p>	<p>% по маса</p> <p>Категория</p>	<p>БДС EN 1097-6</p> <p>БДС EN 1367-1 или БДС EN 1367-2</p>	<p>Гранично ниво ≤ 1 %</p> <p>Гранични нива съгласно таблица NA 1.</p>

Таблица NA.ZA.2 - (продължение)

1	2	3	4
<p>Устойчивост на алкало-силициева реакция:</p> <ul style="list-style-type: none"> — съдържание на скали и минерали с аморфна и нестабилна форма на SiO₂ - съдържание на разтворим SiO₂ (при наличие на реакционноспособни скали и минерали в добавъчния материал) - относително линейно удължение на пробни тела (когато съдържанието на разтворим SiO₂ е по-голямо от 50 mmol/dm³) на възраст: <ul style="list-style-type: none"> - 6 месеца – за пробни тела от цименто-пясъчен разтвор; - една година – за пробни тела от бетон 	<p>Декларация: „Не съдържа“ или % по маса</p> <p>Декларация : Отговаря на националното изискване или mmol/dm³</p> <p>Декларация : Отговаря на националното изискване или mm/m</p>	<p>БДС 14851:2015</p> <p>БДС 14851:2015</p> <p>БДС 14851:2015</p>	<p>Декларирано ниво</p> <p>Гранично ниво ≤ 50 mmol/dm³</p> <p>Гранично ниво < 1 mm/m</p>
<p>Опасни вещества:</p> <ul style="list-style-type: none"> – съдържание на естествени радионуклиди – индекс на специфична активност, / 	<p>Стойност за / и/или отговаря на националното изискване за предвидена употреба</p>	<p>NA.ZA.1</p>	<p>Гранични нива съгласно таблица NA.ZA.1</p>
<p>^a Изпитвания, извършени по предходни или по-нови версии на посочените стандарти, се приемат, при условие че е идентична методиката на провеждане на изпитването.</p>			

Таблица NA.ZA.3 – Национални изисквания за деклариране експлоатационни показатели на фини пълнители, получени при обработка на естествени или изкуствени материали и смеси от тях, от областта на този стандарт

Съществена характеристика	Начин на деклариране на експлоатационен показател, клас/ измерителна единица на нивото	Метод за изпитване съгласно ^a	Национални изисквания за определяне/ гранично ниво
1	2	3	4
Финост, размер и плътност: 1) Зърнометричен състав	% по маса преминало количество през сита с отвори съгласно БДС EN 12620:2002+A1:2008, таблица 7	БДС EN 933-10	Гранични нива, съгласно БДС EN 12620:2002+A1:2008, точка 4.3.6
2) Плътност	Mg/m ³	БДС EN 1097-7	Декларирано ниво
Състав/съдържание 1) хлориди (за естествени добавъчни материали) 2) киселиноразтворими сулфати — за добавъчни материали, различни от въздушно охладена доменна шлака — за въздушно охладена доменна шлака 3) обща сяра — за добавъчни материали, различни от въздушно охладена доменна шлака — въздушно охладена доменна шлака — при установено наличие на пиротин в добавъчните материали 4) Компоненти, които влияят на времето на свързване и втвърдяване: — хумус — фулвокиселини (когато е установено високо съдържание на хумус) — промяна на времето на свързване и втвърдяване (когато се установи наличие на органични вещества в материалите): — удължаване на времето на свързване — намаляване на якостта на натиск на 28 ден	% по маса Категория Категория % S по маса % S по маса % S по маса Декларация Съдържа/ Не съдържа хумус Декларация Съдържа/ Не съдържа органични вещества Декларация: Отговаря на граничното ниво и/или min Декларация: Отговаря на граничното ниво и/или %	БДС EN 1744-1:2001, точка 7 БДС EN 1744-1:2001, точка 12 БДС EN 1744-1:2001, точка 12 БДС EN 1744-1:2001, точка 11 БДС EN 1744-1, точка 11 БДС EN 1744-1:2001, точка 11 БДС EN 1744-1:2001, точка 15.1 БДС EN 1744-1:2001, точка 15.2 БДС EN 1744-1:2001, точка 15.3	Декларирано ниво Декларирана категория ≤ AS _{0,8} Категория AS _{1,0} Гранично ниво ≤1% Гранично ниво ≤2% Гранично ниво ≤ 0,1 % Да не съдържа Да не съдържа — Гранично ниво ≤ 120 min — Гранично ниво ≤ 20 %

Таблица NA.ZA.3 - (продължение)

1	2	3	4
Чистота: — пясъчен еквивалент, SE — метиленово синьо, MB или MB _F	% по маса g/kg	БДС EN 933-8 БДС EN 933-9	Декларирано ниво Декларирано ниво
Постоянство на обема - Компоненти, които влияят на постоянството на обема на въздушно охладена доменна шлака: — дикалциево силикатно разпадане (за въздушно охладена доменна шлака) — желязно разпадане (за въздушно охладена доменна шлака)	Декларация: отговаря/ не отговаря Декларация: отговаря/ не отговаря	БДС EN 1744- 1:2001, точка 19.1 БДС EN 1744- 1:2001, точка 19.2	Не се допуска Не се допуска
Отделяне на опасни вещества: — съдържание на естествени радионуклиди - индекс на специфична активност, I	Стойност за / и/или отговаря на националното изискване за предвидена употреба	NA.ZA.1	Гранични нива съгласно таблица NA.ZA.1

^a Изпитвания, извършени по предходни или по-нови версии на посочените стандарти, се приемат, при условие че е идентична методиката на провеждане на изпитването.

NA.ZA.2 Процедура за оценяване и удостоверяване на постоянството на експлоатационните показатели на добавъчни материали и на фини пълнители

NA.ZA.2.1 Система(и) за оценяване и удостоверяване на постоянството на експлоатационните показатели

В колона 2, редове 2 и 3 на таблица ZA.2a от БДС EN 12620:2002+A1:2008 се добавят думите:

„с конструктивно предназначение“

В колона 2, редове 2 и 3 на таблица ZA.2b от БДС EN 12620:2002+A1:2008 се добавят думите:

„без конструктивно предназначение“

НА.БИБЛИОГРАФИЯ

- NA.[1] Наредба № 25 от 22 юли 2005 г. *за изискванията за защита на лицата при хронично облъчване в резултат на производство, търговия и използване на суровини, продукти и стоки с повишено съдържание на радионуклиди, Обн. ДВ. бр.64 от 5 Август 2005г., изм. ДВ. бр.80 от 7 Октомври 2005г.*
- NA.[2] БДС EN 206:2014 *Бетон. Спецификация, свойства, производство и съответствие.*

ПРОЕКТ